

BANKARSKA UNIJA EVROZONE U PERIODU FINANSIJSKE KRIZE

Ivana Rađenović

Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet Subotica, Segedinski put 9-11, 24 00 Subotica,
Srbija, ivana.radjenovic.i@gmail.com

SAŽETAK

Rastuća dinamika bankarskog sektora Evrope i internacionalizacija bankarskog poslovanja umnogome su promenile osnovni način funkcionisanja mnogih banaka. Takođe, finansijska kriza iz 2008. godine stvorila je potrebu za bankarskom unijom. Međutim, često je pitanje u teoriji da li je bankarska unija preduslov stvaranja fiskalne unije ili čak i političke unije ukoliko bi se stvorila pogodna atmosfera i obezbedili uslovi za ovakav integracioni poduhvat.

Koliko je ova tvorevina efikasna u svom funkcionisanju, evidentno je tek u uslovima krize. Ipak, česta su različita mišljenja o ovom pitanju. Takođe, mnogi postavljaju pitanje da li je Evropska centralna banka kao ključna regulatorna jedinica ovog sistema samo kočnica daljem razvoju bankarstva.

Novonastala kriza u velikoj meri je pokazala kolika je istinska efikasnost bankarske unije u neutralisanju efekata kriznih situacija što je suštinski i bio motiv njenog formiranja.

Cilj ovog rada predstavlja analizu efikasnosti centralnog regulatornog tela Evrozone u organizaciji svakodnevnog poslovanja bankarskog sistema i posmatranje iste kao glavnog razloga relativno stabilnog bankarskog sistema Evrozone ili pak ključnu blokadu ka daljem razvoju bankarskog tržišta. Takođe, poseban osvrt se stavlja na period nakon novonastale socio-ekonomske krize uzrokovane korona virusom.

Ključne reči: Evrozona, bankarska unija, Evropska unija, finansijska kriza, COVID 19.

UVOD

Stvaranje Evrozone kao jedinstvene monetarne tvorevine u globalnoj ekonomiji uslovalo je kreiranje jedinstvenog međunarodnog bankarskog tržišta na području Evrope. Internacionalizacija bankarskog poslovanja umnogome je promenila osnovni način funkcionisanja mnogih banaka. Od nekada usko fokusiranih na teritorije matičnih država, banke današnjice su postale skoro pa isključivo usredsređene na poslovanje van granica jedne zemlje. Upravo ove okolnosti prouzrokovale su potrebu za stvaranjem bankarske unije kao specifičnog vida evropskih integracija.

Takođe, stvaranje monetarne unije doprinelo je jačanju potrebe za bankarskom unijom. Međutim, često je pitanje u teoriji da li je bankarska unija preduslov stvaranja fiskalne unije ili čak i političke unije ukoliko bi se stvorila pogodna atmosfera i obezbedili uslovi za ovakav integracioni poduhvat.

Kako bi bankarska unija funkcionisala u skladu sa postavljenim međunarodnim standardima, bilo je neophodno formirati i jedinstveno regulatorno telo na nivou EU, čija uloga će biti najslabija funkciji centralnih banaka. Otuda, stvorena je Evropska centralna banka kao ključno regulatorno telo na području bankarstva Evropske unije koja ima kako supervizorsku, tako i savetodavnu ulogu. Ipak, česte su sumnje eksperimenta u postojanje ove institucije sa stalnim pitanjem da li ista obavlja svoje uloge na adekvatan način ili pak predstavlja smetnju stvaranju efikasnijeg bankarskog tržišta u okviru evropske monetarne unije.

Iako je poslednja velika finansijska kriza koja je pogodila društvo počela još 2008, njene posledice su se osećale i deset godina kasnije. Ipak, kada je delovalo da je ekonomska situacija stabilizovana, a da su se finansijska tržišta vratila u normalne tokove, 2020. godina donosi novu ekonomsku krizu globalnih razmera uzrokovanu pandemijom virusa COVID 19.

REGULATORNI OKVIR

Iako je bankarska unija produkt praktičnog delovanja u cilju sprečavanja negativnih efekata budućih kriza, pri samom njenom formiranju, potrebno je bilo pružiti određenu pažnju teorijskom aspektu ovog pojma. Mnogi teoretičari bavili su se analizom ovog pojma i realnim uzrocima njegovog nastanka.

Svetska ekonomska kriza iz 2008. godine pogodila je čitav finansijski sistem, uključujući tržišta kapitala, banke, osiguravajuće organizacije i privredna društva. Otuda, ista se smatra sistemskim problemom. Međutim, ako se uzme u obzir jačina efekta ove krize, jasno je da upravljanje rizicima nije bilo dovoljno efikasno, da su modeli upravljanja rizicima bili neadekvatni i da pravna regulativa nije uspjela da spreči njen nastanak. Ironično, kriza je nastala neposredno nakon uvođenja Bazela II u Evropi (Bank for International Settlement, 2020; Besis, 2010).

Bazelski standardi jedni su od ključnih bankarskih regulatornih kriterijuma koji su u velikoj meri doprineli unifikaciji bankarskih sistema u celini. Oni su postavljeni u formi preporuka, a ne obaveznih mera te se njihova potencijalna neadekvatnost ne spominje kao mogući uzrok neodgovarajuće reakcije bankarskih sistema na krizne periode. Ipak, ovi standardi predstavljaju bitan parametar posmatranja i analize, kako sa praktičnog tako i sa teorijskog aspekta.

U decembru 2012. godine, kada je Evropska unija postepeno počela da se oporavlja od svetske ekonomske krize, predstavnici Evropskog parlamenta i Evropske centralne banke kao ključne supervizorske institucije Evrozona oformili su redosled koraka koje je potrebno preduzeti u cilju uspostavljanja višeg nivoa finansijske integracije. Realizacija ovog plana imala je za cilj formiranje bankarske unije kao usavršenijeg oblika Evropske monetarne unije. Prvi korak ka ovom cilju bilo je uspostavljanje jedinstvene supervizije, što i predstavlja jedan od dva stuba bankarske unije.

Značajnu ulogu u formiranju jedinstvenog supervizorskog mehanizma imala je Evropska centralna banka kao ključna regulatorna institucija Evrozona. Evropska centralna banka je centralna banka zemalja koje su usvojile evro kao zvaničnu valutu čiji je cilj održavanje stabilnosti ekonomije država evrozona. Kao svoju misiju, ova banka ističe održavanje cenovne stabilnosti i inflacije na razumnom nivou.

Pravna osnova bankarske unije definisana je članovima 3, 5, 119-144, 219 i 282-284 Sporazuma o funkcionisanju Evropske unije (*Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)*) koji definiše način funkcionisanja EU i zajedno sa Sporazumom o Evropskoj uniji (*Treaty on the European Union*), čiji se član 3 odnosi na bankarsku uniju, predstavlja baznu legislativu ovog sistema.

Takođe, postoji veći broj protokola koji, u vidu aneksa, pravno uređuju ovaj sistem, od kojih su najznačajniji Protokol br. 4 statuta Evropskog sistema centralnih banaka i Evropske centralne banke, potom Protokol br. 12 koji se odnosi na situacije preteranog deficita, Protokol br. 13 koji se bavi kriterijumima konvergencije zemalja u okviru Evrozona, Protokol br. 14 Evrozona i Protokol br. 16 koji ima izuzetak jer se odnosi na sve države Evrozona osim na Dansku s obzirom da je ovo jedina država-članica koja nema obavezu korišćenja jedinstvene valute evra.

Sporazum o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju (*Treaty on Stability, Coordination and Governance – TSCG*), Evroplus pakt i *Sporazum o mehanizmu evropske stabilnosti (Treaty on the European Stability Mechanism – ESM)*, čine međunarodni set pravila koji zajedno sa prethodno navedenim baznim sporazumima Evropske unije i protokolima, čini legislativni fondus bankarske unije (Fact Sheets on the European Union, 2021).

Takođe, postoji pozamašan broj deklaracija i uredbi koji uređuju Evropsku uniju od kojih se pojedine, u nekoj meri, mogu se primeniti i na funkcionisanje bankarske unije.

BANKARSKA UNIJA U EVROZONI

Formiranje bankarske unije u Evrozoni

Ekonomska i monetarna unija, odnosno Evropska monetarna unija (EMU) rezultat je progresivne ekonomske integracije Evropske unije. Suštinski, ona predstavlja nastavak jedinstvenog tržišta EU, sa unificiranom procedurom i pravilima funkcionisanja i slobodnim kretanjem dobara, kapitala, radne snage i usluga (Fact Sheets on the European Union, 2021).

Interesantno je da EMU nije cilj sama po sebi već samo jedan od koraka ka formiranju jedinstvenog internacionalnog tržišta koje funkcioniše po zajedničkim principima i ima za cilj stabilnost poslovanja i povećanje efikasnosti međusobne razmene. Logičan nastavak EMU-a bilo je formiranje bankarske unije kao narednog koraka ka uspostavljanju prethodno navedenog cilja. Takođe, kako je već navedeno, bankarska unija je formirana sa idejom da ima preventivno i sanaciono dejstvo na sve eventualne efekte kriznih situacija.

Nakon dogovora Evropskog parlamenta i Evropske centralne banke o redosledu zarad uspostavljanja višeg nivoa finansijske integracije sa fokusom na bankarstvu, 2012. godine, započeo je duži niz aktivnosti zaslužnih za formiranje bankarske unije jedinstvene po svojoj kompleksnosti i načinu nastanka.

Prvi korak bio je formiranje prvog „stuba“ bankarske unije, jednog od dva ključna bazna elementa. Godine 2013. formiran je Jedinstveni mehanizam supervizije, odnosno *Single Supervisory Mechanism (SSM)* koji je u funkciji od 2014. godine i vremenom je zamenjen supervizorskom institucijom kakvu poznajemo danas – Evropskom centralnom bankom.

Evropska centralna banka vrši nadzor nad najznačajnijim i najvećim bankama Evrozone, dok banke koje su manjeg značaja i dalje pripadaju nacionalnim supervizorskim institucijama u okviru od svake od zemalja. Takođe, ukoliko ECB proceni, pojedina banka može pripasti njenom nadzoru ako postoji određeni ekonomski interes. Otuda, broj banaka koje nadzire ECB se stalno menja.

Pri uvođenju SSM, nemačka vlada koja je prethodno, u oktobru 2012. godine, učestvovala na samitu lidera zemalja članica kada se glasalo o formiranju ovakvog vida supervizije, borila se protiv implementacije istog. Naime, Nemačka je smatrala da ovom supervizorskom mehanizmu treba da podležu samo banke koje posluju u više zemalja, a da nacionalne, pa čak i regionalne banke treba da ostanu pod nadzorom lokalnih centralnih banaka.

S druge strane, Francuska i manje države smatrale su da sve banke u Evrozoni treba da imaju jedinstvenu superviziju. Razlog ovome je opravdani strah Francuske da će pet najvećih banaka koje posluju na njenoj teritoriji potpasti pod kontrolu ECB, dok će ostale članice bankarskog sistema Francuske podlegati kontroli Centralne banke Francuske. Na ovaj način, navedene najveće banke i ostale neće imati jednak tretman.

Tada, ECB trebalo je da vrši nadzor nad preko 6000 banaka u okviru Evrozone, od čega je 200 smatrano velikim i značajnim bankama i bankarskim grupama za čiji se isključivi nadzor Nemačka zalagala. Putem postupka medijacije, odlučeno je da će ECB obavljati superviziju nad navedenih 200 banaka, dok će, ukoliko bude potrebe, vršiti nadzor i nad ostalim bankama u Evrozoni (Epstein, & Rhodes, 2014).

Prema zvaničnim informacijama Evropskog parlamenta (2021) kao ključnog upravljačkog organa Evropske unije, pre utvrđivanja kakav je nivo supervizije i monitoringa potreban određenoj banci, Evropska centralna banka vrši tzv. sveobuhvatnu procenu (*Comprehensive Assessment*) koja podrazumeva detaljnu analizu aktive i prognozu da li je određena institucija dovoljno spremna za bilo kakvu kriznu situaciju. Suština ovakve analize je da se što transparentije predstave finansijski izveštaji banaka kako bi se sprečili neželjeni efekti. Zanimljivo je da, prema zvaničnim podacima Parlamenta, nakon prve sveobuhvatne procene u oktobru 2014. godine, dvadeset i pet banaka od ukupno analiziranih sto trideset, imale su neadekvatan nivo kapitala (Evropski parlament, 2021).

U martu 2014. godine, Evropski parlament je, zajedno sa ostalim regulatornim organima Evropske unije, doneo odluku da oforme drugi „stub“ bankarske unije – Jedinstveni mehanizam rezolucija odnosno *Single Resolution Mechanism (SRM)*. Osnovni cilj formiranja ovog sistema jeste da se obezbedi da se sve krizne situacije u okviru bankarske unije prevaziđu što efikasnije, sa minimalnim troškovima za poreske obveznike i realnu ekonomiju (Evropski parlament, 2021).

Treći stub bankarske unije čini model koji se bavi osiguranjem depozita i naziva se *European Deposit Insurance Schemes (EDIS)*. Ovaj sistem predložen je 2014. godine i baziran je na nacionalnim fondovima za osiguranje depozita (*Deposit Insurance Schemes (DIS)*) koji su formirani kako bi osiguravali depozite do iznosa od 100.000 evra (zvanična internet stranica Evropske unije, 2021). Suština ovog fonda je da, ukoliko dođe do određenih fluktuacija koje mogu ugroziti solventnost banke i time prouzrokovati njenu propast, depoziti do 100.000 evra po klijentu biće sigurni. Svaki evro preko ovog iznosa je pod znakom pitanja da li će klijent uspeti da ga naplati i

time povrati svoja uložena sredstva. Važno je naglasiti da banke sa višim nivoima rizika u poslovanju uplaćuju veće iznose sredstava u navedeni zajednički fond.

Iako je uvođenje ovog stuba u bankarsku uniju uređeno Direktivom 2014/49/EU, ovaj stub još uvek ne funkcioniše u meri u kojoj je planirano. Kako je već navedeno, pojedini autori smatraju da ovaj stub i dalje nije adekvatno razvijen i postavljen, odnosno da nema nivo efekata kakav je potreban od ovakvog sistema.

Prednosti i nedostaci bankarske unije

Generalno posmatrano, stavovi o formiranju i delovanju bankarske unije vrlo su različiti, kako među autorima, tako i među kreatorima politike. Razlog nastanka ovog sistema već je pojašnjen i predstavlja vid preventivnog i sanacionog delovanja u odnosu na krizne situacije.

Prema stavovima Evropske centralne banke koja u velikoj meri sprovodi nesmetano funkcionisanje bankarske unije, prednosti unije su sledeće:

Tabela 1. Prikaz svrhe bankarske unije prema Evropskoj centralnoj banci (Evropska centralna banka, 2021).
Table 1. Overview of the purpose of the banking union according to the European Central Bank (European Central Bank, 2021).

Svrha bankarske unije je da učini bankarstvo Evrozone	
Transparentnijim	Kroz konstantnu primenu usvojenih pravila i administrativnih standarda za superviziju, oporavak i rezolucije
Ujedinjenijim	Tretirajući nacionalne i internacionalne bankarske aktivnosti jednako i odvojenim posmatranjem stabilnosti poslovanja banke u odnosu na zemlju u kojoj posluje
Sigurnijim	Intervenišući u ranim fazama nastanka problema kako bi se sprečila propast banaka i, ukoliko je potrebno, rešavajući problem što efikasnije

Suštinski, bankarska unija treba da obezbedi veći nivo stabilnosti finansijskog sistema, primenu unificiranih pravila i procedura, kao i veću nezavisnost banaka na političke uticaje i previranja. Takođe, formiranjem ove unije, čuvena floskula da su „banke evropske u životu, a nacionalne u smrti“ odnosno da su banke u sjajnim odnosima dok posluju profitabilno, dok pomaganje banaka Evrozone među sobom i nije toliko česta pojava, postepeno postaje deo istorije razvoja bankarske unije.

Ključni nedostaci bankarske unije mogu se objediniti u sledeće konstatacije:

- EDIS još uvek nije implementiran i još uvek postoje druge barijere u okviru same Evropske unije čak i 62 godine nakon Rimskog ugovora,
- Klijenti banaka koji su položili svoje depozite, dosta gube zbog inflacije i naknada koje su u obavezi da plaćaju bankama za održavanje, dok većina njih o tome nije adekvatno informisana.
- Debata koja se vodi o nenaplativim potraživanjima (non-performing loans – NPLs) je fokusirana na način kako banke da se reše ovakvih već nastalih potraživanja koja u značajnoj meri mogu narušiti stabilnost i solventnost banke, a ne na opciju sprečavanja nastanka ovakvih potraživanja.

ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA BANKARSKE UNIJE U PERIODU 2015-2020. GODINE

U cilju efikasnog sprovođenja monitoringa, Evropska centralna banka kao centralna banka Evrozone redovno izveštava o rezultatima svoje supervizije. Na ovaj način, postiže se veća transparentnost izvršavanja osnovnih funkcija ECB, ali i poslovanja banaka u celini, utičući na rast poverenja u poslovanje i neophodnost postojanja ove institucije.

Poslednji izveštaj Evropske centralne banke objavljen je 23. marta 2021. godine. Ovaj izveštaj je posebno zanimljiv s obzirom na aktuelnost tema adekvatnosti kapitala i supervizije

usled fluktuacija na tržištu uzrokovanih pandemijom virusa COVID-19. Otuda, zarad analize fluktuacionih dejstava uzet je period posmatranja od pet godina.

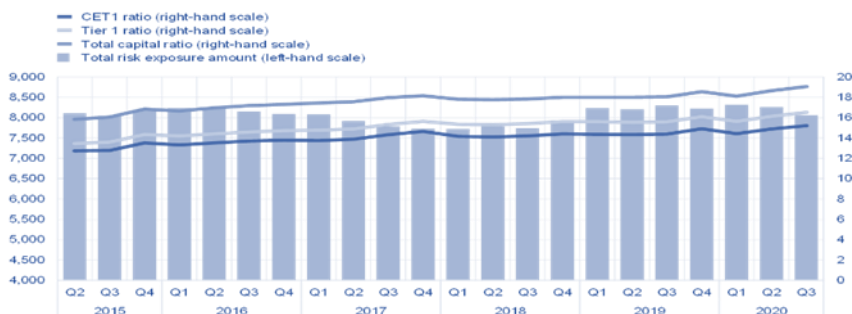
Iako postoji veći broj parametara koji se mogu smatrati relevantnim za analizu efikasnosti delovanja Evropske centralne banke u trenutnim okolnostima, ali uspešnosti bankarske unije tokom kriznog perioda, u ovom radu, posebna pažnja posvećena je parametrima obrađenima u nastavku.

Adekvatnost kapitala

Adekvatnost kapitala banke na propisanom nivou, u određenoj meri, garantuje da stabilnost i poslovanje banke neće biti ugrožene ukoliko dođe do određenih šokova na finansijskom tržištu. Međutim, koliko je ovo tačno, postalo je prilično očigledno u ovoj godini.

Paralelno sa razvojem bankarske unije, u cilju prevazilaženja negativnih efekata krize iz 2008. godine, Bazelski komitet za superviziju banaka počeo je na razvoju Bazel III bankarskih standarda. Bazel III predstavlja međunarodno dogovoren set mera, razvijen od strane Bazelskog komiteta za superviziju banaka, a kao odgovor na finansijsku krizu 2007-2009. godine. Ove mere nastoje da poboljšaju regulativu, superviziju i upravljanje rizicima u bankama (Bank for International Settlement, 2019).

Ipak, važno je naglasiti da su pri ulasku u ovu krizu, banke imale znatno adekvatniji nivo kapitala zarad održavanja sigurnosti poslovanja nego što je to bilo u slučaju prethodne finansijske krize. Koliki je zapravo nivo kapitala u bankama, prikazano je na sledećem grafikonu:

Grafikon 1. Pregled nivoa bankarskog kapitala Evrozone u periodu 2015-2020. godine po kvartalima (European Central Bank [ECB], 2021).

Graph 1. Overview of the level of banking capital of the Eurozone in the period 2015-2020. years by quarters (European Central Bank [ECB], 2021).

Stubovi na grafikonu predstavljaju ukupan nivo izloženosti riziku banaka i posmatra se u odnosu na levu y-osu izraženu u milijardama evra. Prvu liniju grafikona predstavlja podatak o raciju ukupnog kapitalu i posmatra se u odnosu na desnu y-osu sa iznosima procenata. Druga linija, svetloplava, Tier 1, predstavlja parametar koji meri snagu bankarskog kapitala. Treća linija, CET 1, najznačajnija je za analizu rizičnosti poslovanja banke. Ovaj pokazatelj predstavlja količnik nivoa kapitala banke i njene rizične aktive, i suštinski pokazuje koliko su banke spremne na rizike bez većih posledica. Evidentno je da je nivo redovnog osnovnog kapitala (Common Equity Tier 1 – CET1) bankarskog sektora uglavnom stabilan u posmatranom periodu od 2015. do 2020. godine sa blagom tendencijom porasta osim u periodu između poslednjeg kvartala 2017. i prvog kvartala 2018. godine. Krajem 2019. godine, ovaj pokazatelj bio je na nivou od 14,9% što znači da je kapital banaka Evrozone bio na višem nivou u odnosu na njihovu rizičnu aktivu. Posmatrajući 2020. godinu, vidljivo je da je ovaj pokazatelj na stabilnom nivou dostižući čak i nivo od 15,2% u trećem kvartalu 2020. godine.

Ipak, ovde treba naglasiti da, iako efikasna supervizija i nadzor ECB jesu uticale na ovakav nivo stabilnosti sektora, ne treba zanemariti činjenicu da su pravila o adekvatnosti kapitala koje propisuje Bazelski komitet za superviziju banaka, znatno pojednostavljena kao jedna od olakšica

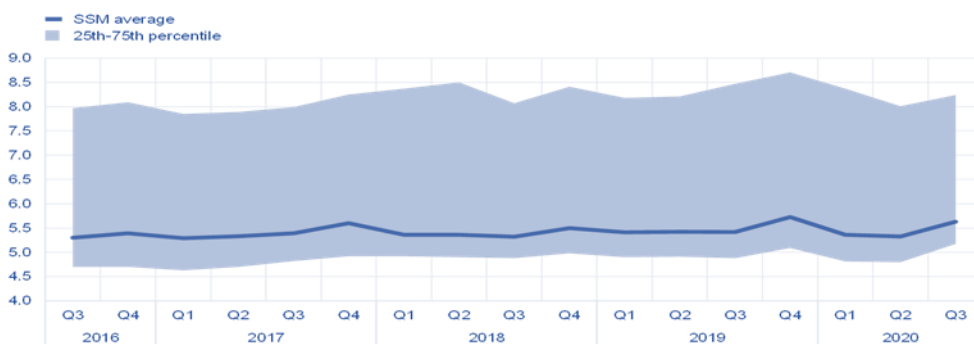
za banke u cilju prevazilaženja negativnih efekata koronavirusne krize. Takođe, preporučeno je da se ne isplaćuju dividende sve do sredine 2021. godine (ECB, 2021).

Leveridž

Leveridž predstavlja podatak kojim se meri odnos ukupnih obaveza prema ukupnim sredstvima. Ovaj podatak u velikoj meri opisuje nivo zaduženosti banaka i pokazuje njihovu trenutnu likvidnost.

Posmatrajući ovaj parametar kroz najznačajnije institucije posmatranog bankarskog sistema, evidentno je došlo do neznatnog pada ovog pokazatelja u 2020. godini usled fluktuacija na tržištu u odnosu na 2019. godinu, odnosno sa 5.7% na 5.6%.

Ovaj parametar se posmatra kroz prosečan nivo kretanja u okviru SSM stuba (predstavljen tamnoplavom linijom na grafiku). Posmatrajući sledeći grafik, može se zaključiti da je kretanje ovog pokazatelja prilično ujednačeno:

Grafik 2. Pregled nivoa leveridža Evrozone u periodu 2015-2020. godine po kvartalima (ECB, 2021).
Graph 2. Overview of Eurozone leverage levels in the period 2015-2020. years by quarters (ECB, 2021).

Ipak, prema mišljenju same Evropske centralne banke (ECB, 2021), koliko je nivo kapitala adekvatan da odgovori na novonastale rizike biće evidentno u finansijskim izveštajima tek kroz neko vreme, kada olakšice koje su pružene bankama zarad savladavanja trenutne situacije, poput moratorijuma, državnih garancija i drugih, budu prestale.

Nivo neotplaćenih kredita

Posmatrajući nivoe neotplaćenih kredita tokom perioda od 2016. do 2020. godine, vidljivo je da je ovaj parametar doživeo značajan skok u 2020. godini. Prateći instrukcije Bazela III, banke su u prethodnom periodu obezbedile značajne rezerve likvidnosti koje su tokom 2020. godine počele da se troše. Takođe, banke su se susrele sa korišćenjem prethodno odobrenih kreditnih linija, zahtevima za kratkoročne kredite za održavanje nivoa likvidnosti i slično, čime je narušena likvidnost samih banaka.

Prethodno navedeno prouzrokovalo je rast nivoa neotplaćenih kredita i povećanje kreditne zaduženosti samih banaka kod Evropske centralne banke kako bi mogle da odgovore zahtevima tržišta. Takođe, povećan broj odobrenih kredita bankama od strane ECB jedna je od mera prevazilaženja negativnih efekata i olakšica komitentima s obzirom da centralna banka ne može da odobri direktna davanja građanstvu. Dakle, usled ove situacije, bankama je odobreno da privremeno posluju sa koeficijentom likvidnosti nižim od zahtevanog u normalnim uslovima. Takođe, kako je već navedeno, povećan je iznos neotplaćenih kredita koji su tek odobreni u milijardama evra što se može konstatovati i na sledećem grafiku:

Grafik 3. Pregled prosečnog i najvišeg nivoa neotplaćenih kredita u periodu 2016-2020. godine po kvartalima (ECB, 2021).

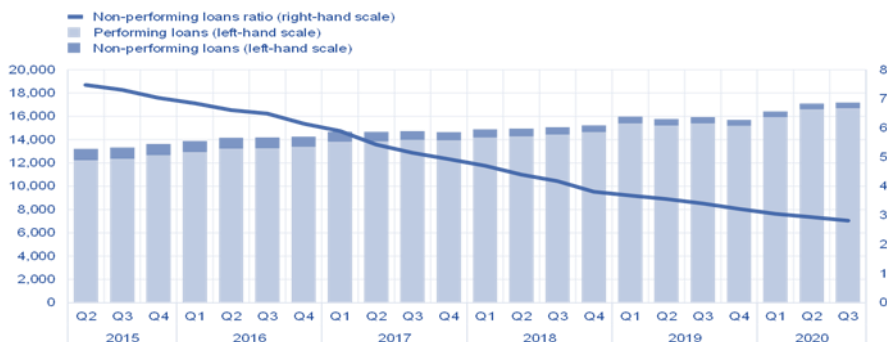
Graph 3. Overview of the average and highest level of outstanding loans in the period 2016-2020. years by quarters (ECB, 2021).

Prosečan iznos neotplaćenih kredita povećao se sa 659 milijardi evra u poslednjem kvartalu 2019. godine na 1.605 milijardi evra u trećem kvartalu 2020. godine. Kakvi će biti realni efekti ovakvog stanja i koliko će realno biti potrebno vremena da se saniraju posledice, biće vidljivo tek u budućnosti.

Problematicni krediti (non-performing loans – NPLs)

Zbog svog visokog stepena rizika, problematicni krediti (non-performing loans – NPLs) se vrlo često u praksi nazivaju nenaplativim potraživanjima. Visok nivo ovog pokazatelja u bilansima banaka u velikoj meri može ugroziti solventnost, pa čak i opstanak same banke.

Agregatno posmatrano na nivou bankarske unije, nivo problematicnih kredita u bankarskoj uniji u konstantnom je padu od 2016. godine do danas. Navedeno znači da su sve preduzete mere u cilju snižavanja i regulacije ovog parametra i te kako efikasne. U prilog ovome govori i činjenica da se ovaj pokazatelj tokom 2020. godine uopšte nije poremetio. Štaviše, počeo je da opada što je i vidljivo na sledećem grafiku:

Grafik 4. Pregled redovnih i problematicnih kredita u periodu 2015-2020. godine po kvartalima (ECB, 2021).

Graph 4. Overview of regular and problem loans in the period 2015-2020. years by quarters (ECB, 2021).

Svetloplavi stubovi prethodnog grafika predstavljaju iznose redovnih, naplativih kredita po kvartalima od 2015. godine do 2020. godine. Tamnije plavi delovi stubova odnose se na iznose nenaplativih kredita koji su, trenutno, predmet posmatranja i analize. Vrednosti navedenih stubova posmatraju se u odnosu na levi deo grafika koji je izrađen u milijardama evra. Tamnoplava opadajuća linija na grafiku predstavlja NPLs ratio odnosno odnos problematicnih kredita i ukupno odobrenih kredita. Evidentno je da je ova linija ima konstatnu tendenciju opadanja.

Ipak, ne treba zanemariti činjenicu da je trenutna situacija u kojoj banke posluju dosta izmjenjena s obzirom da veliki broj odobrenih olakšica. Nakon prestanka istih, bankarski sektor će biti u obavezi da se pozabavi ne samo već nastalim problematičnim kreditima, već i novonastalim usled koronavirusne recesije.

ZAKLJUČCI

Danas, skoro pa godinu dana nakon početka epidemije u Kini koja je potom prerasla u globalnu pandemiju uzrokovanu virusom COVID – 19, postalo je jasnije nego ikad da se pojedine situacije ne mogu sprečiti, ali je moguće biti pripremljen na iste. Jedan od načina pripreme Evrozona za buduće nastanke kriza bilo je upravo formiranje bankarske unije.

Koliko su banke ponaosob bile spremne na ovakav razvoj situacije, ne može se sa preciznošću iskazati. Kao što je već zabeleženo u istoriji globalne ekonomije, nastanak svake od kriza podstakao je regulatorna tela da menjanju i inoviraju propise kako bi finansijsko tržište sledeći put adekvatnije uspeo da odgovori na neželjenu situaciju. Koliko će kriza uzrokovana pandemijom COVID 19 uticati na stvaranje novog regulatornog seta mera, ostaje da se vidi u budućnosti.

Iako mere propisane od strane regulatornih tele imaju svoja ograničenja i specifične zahteve, i često bivaju na udaru kritičara, ovaj put situacija je, za sada, pokazala da su pojedine odluke i te kako imale smisla. Za razliku od prethodne krize, ovu, novonastalu, banke Evrozona su dočekale ujedinjene pod zajedničkim supervizorom, Evropskom centralnom bankom.

Da li ih je upravo ovo ujedinjenje praćeno adekvatnim merama sačuvalo gorih posledica i kolika je zapravo razmera tih negativnih efekata, ostaje da se vidi tek u budućnosti.

Ipak, ne treba prevideti činjenicu da će globalizacija istovremeno povećati rizik zemlje jer se prenose negativni uticaji iz okruženja, ali i povećati šanse za međunarodnu pomoć nekad i putem novog zaduženja. Stvoriće se privid sanacije i stabilnosti nacionalne ekonomije, ali sa skrivenim uticajima i dozom neizvesnosti u pogledu mogućnosti vraćanja nacionalnog duga. Tada se ponovo postavlja pitanje da li je bilo koji oblik ujedinjenja u Evropi, bilo da je reč o Evropskoj ili bankarskoj uniji, dobar u dobrom, a nezainteresovan za svoje članice u kriznim situacijama.

LITERATURA

- European Central Bank. (2021). Annual Report. Retrieved May 5, 2021, from <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
- Bessis, J. (2010). *Risk Management in Banking*. John Wiley & Sons Inc., New York.
- Bank for International Settlement. (2020). Basel III: international regulatory framework for banks. Retrieved May 4, 2020, from <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
- Bank for International Settlement. (2019). Basel III: international regulatory framework for banks. Retrieved May 4, 2020, from <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
- Epstein, R. A., & Rhodes, M. (2014). *International in life, national in death? Banking nationalism on the road to banking union*. Berlin, Germany: Freie Universitat Berlin.
- Fact Sheets on the European Union. (2021). European Parliament. Retrieved May 6, 2021, from <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/home>
- Evropski parlament. (2021). Izveštaji. Preuzeto 10. maja 2021. sa <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>
- Evropska centralna banka. (2021). Bankarska supervizija. Preuzeto 10. maja 2021. sa <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.en.html>

BANKING UNION OF THE EURO AREA IN THE PERIOD OF THE FINANCIAL CRISIS

Ivana Rađenović

University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica, Segedinski put 9-11, 24 00 Subotica,
Serbia, ivana.radjenovic.i@gmail.com

ABSTRACT

The growing dynamics of the European banking sector and the internationalization of banking operations have greatly changed the basic way in which many banks operate. Also, the financial crisis of 2008 created the need for a banking union. However, the question is often asked in theory whether a banking union is a precondition for the creation of a fiscal union or even a political union if a favorable atmosphere is created and the conditions for such an integration endeavor are provided.

How efficient this creation is in its functioning is evident only in the conditions of crisis. However, there are often differing opinions on this issue. Also, many question whether the European Central Bank, as a key regulatory unit of this system, is just a brake on the further development of banking. The new crisis has largely shown the true efficiency of the banking union in neutralizing the effects of crises, which was essentially the motive for its formation.

This paper aims to analyze the efficiency of the central regulatory body of the Eurozone in organizing the day-to-day operations of the banking system and to observe it as the main reason for the relatively stable banking system of the Eurozone. Also, special attention is paid to the period after the new socio-economic crisis caused by the coronavirus.

Keywords: Eurozone, Banking Union, European Union, Financial Crisis, COVID 19.